

Zemědělská půda — živitelka.

Věnováno naším vnukům Janovi, Jakubovi a Matějovi

1. Úvod.

Vaše babička, Jaroslava Hofmanová se rozhodla, že Vám věnuje část svých příjmu za nájemné zemědělské půdy, kterou vlastní v obci Hlubočany v okrese Vyškov.

Vaši rodiče, maminka Jana a otec Miroslav Hofmanovi mne požádali, abych vám k tomu napsal, jak k těmto pozemkům babička přišla a zároveň podal historii rodu Jankových v takové míře, v jaké se mi ji podařilo zjistit. Pro její srozumitelnost musím ovšem něco říci o *volyňských Češích*, kteří po reemigraci do staré vlasti se změnili v *Čechy z Volyně*.

Vaši rodiče správně argumentovali tím, že **penízky se sejdou a zase rozejdou, ale informace o předcích má mnohem trvalejší hodnotu protože její význam pro členy rodiny se léty zvyšuje.**

2. Jak to bylo v těch Hlubočanech.

Nejdříve uvedu to, jak vaše babička oněch 6 hektarů půdy v Hlubočanech získala. Její rodiče Anna Janková — Stryjová (1903 — 1995) a Josef Janko (1898 — 1985) za svoji usedlost v obci Martinovce na Volyni, o níž něco uvedu dále, po reemigraci do staré vlasti pořídili v roce 1951 usedlost č. 102 v Hlubočanech s přibližně 6-ti hektary půdy, která k této usedlosti patřila. Na Volyni vychovali tři děti: Libušku, provdanou Šrekovou, (1922 — 1999), Stanislava (1923 — 2002) a Vaši babičku Jaroslavu (*1926). V době, kdy prababička s pradědečkem pro stáří již nemohli v Hlubočanech dále vést domácnost, zažádali o umístění v pensionu ve Vyškově. Pradědeček **jako legionář z první světové války** (na jeho osvědčení jsou uvedeny tři roky započitatelné služby v čs. legiích v Rusku), měl jistou přednost a tak brzy se do pensionu přestěhovali a svojí usedlost č. 102 spolu s k němu patřícími polnostmi převedli v březnu 1971 do vlastnictví své dcery Jaroslavy. Její starší sourozenci byli pochopitelně zaopatřeni a pak zde byla odvěká tradice, že „grunt“ tj. usedlost rodu zpravidla dědil nejmladší potomek. Ovšem babička přesto oběma sourozencům předala předem dohodnuté finanční podíly.

Babička prázdnou usedlost 24. února 1969 prodala, ale pozemek, začleněný v *Jednotném zemědělském družstvu (JZD) ROSTENICE*, si ponechala ve svém vlastnictví. Členové družstva bez ohledu na to, zda v JZD pracovali či nikoliv, nájemné za půdu nedostávali. Po převratu v Československu v roce 1989 se JZD v roce 1991 transformovalo na *Zemědělské obchodní družstvo (ZOD)*. Členové dostávali za pronájem půdy nějaké finance nezávisle na tom, zda byli v ZOD zaměstnáni. Po několika letech se ZOD transformovalo na *ROSTENICE akciová společnost*, která předtím jako JZD obhospodařovala a dodnes hospodaří na více

než 6000 ha zemědělské půdy. Babička je nyní majitelkou akcií a majitelkou zemědělské půdy, která je v katastrální mapě obce Hlubočany zakreslena přesně tam, kde ji měli zakreslenou prababička a pradědeček Jankoví po scelování pozemků v roce 1947/48.

3. Jak to bylo na té Volyni.

Víte, že tito vaši praprarodiče a prarodiče z otcovy strany reemigrovali z ukrajinské Volyně, kde se živili zemědělstvím. Prababička a praděd Jankoví hospodařili na Volyni v obci Martinovce asi na sedmi hektarech zemědělské půdy, kterou dostali věnem od svých rodičů. **Můžeme to tedy chápat tak, jako by zemědělská půda v Hlubočanech nahrazovala půdu a usedlost zanechané v obci Martinovce na Volyni.** Zemědělské půda je od pradávna vazebním článkem mezi generacemi rodu snad kdekoliv na světě.

Připomeňme si o české menšině na Volyni několik skutečností, zapsaných v historických publikacích.

V roce 1867 se v Moskvě konal *První Všeslovanský sjezd*. Mimochodem. Dosud se jich konalo v různých slovanských městech sedm. Letos, v roce 2010, se konal osmý *Všeslovanský sjezd* v hlavním městě Ukrajiny Kyjevě.

Prvního sjezdu v Moskvě se z Čech zúčastnilo 27 nejvýznamnějších národních činitelů v čele s Františkem Palackým, kteří byli přijati ruským carem a kromě toho projednali a ověřili možnost emigrace Čechů do Ruska místo do USA.

Již v roce 1868 bylo založeno na Volyni sedm zcela českých obcí. V roce **1870** založilo na Volyni 20 českých rodin obec Martinovku. Polohu obce Martinovky najdete na *Historické mapě českého osídlení na Volyni*, kterou máte. Zakladatelé pocházeli z Vitojevsí, Ščudlova, Hlásice, Rohozné, Bohuňova a dalších obcí z okresu Polička.

Mimochodem V těchto obcích žijí dosud rody stejných příjmení, jako žily v Martinovce. Např. se Stanislavem **Janko** a jeho ženou Šimonou rozenou **Bačovskou** jsme si nejen dopisovali, ale také jednou v Praze v roce 2008 sešli. Několikrát mne zvali na návštěvu do Bohuňova, kde Šimona kantoří. Ještě k návštěvě nedošlo.

Za tři roky po založení obce, tj. v roce **1873** podepsali hlavy zakládajících rodin kupní smlouvu se šlechtickými vlastníky pozemků o výměře **279 hektarů, pokrytých lesem**, kromě palouku o výměře necelého hektaru a na kterém stál srub pro drvoštěpy. Jelikož správce šlechtického majetku se jmenoval Martinovský, tak na přání prodávajících pojmenovali obec MARTINOVKA. Originální překlad této smlouvy do českého jazyka z roku 1873 sem viděl v roce 1949. Ukázal mi ho a doplnil vyprávěním, dědeček vaši babičky Jaroslavy Hofmanové Jan Janko, když jsem psal *Kroniku obce Martinovky*. Před několika

léty jsem bratrance vaši babičky prosil, aby mi smlouvu půjčili k oskenování.
Ztratila se!

Když se podíváte do této kroniky (předal jsem vám ji zároveň s knihou, *Jak ten můj život šel*) zjistíte, že mi o začátcích obce vyprávěl nejen dědeček vaši babičky Jan Janko, který byl po několik volebních období starostou obce, ale také další pamětníci, kteří rostli zároveň s rozvojem obce. Vždyť dědečka vaši babičky Jana Janko, přivezla jeho maminka Cecílie Janková z Čech jako novorozeně v peřince a tatáž Cecílie Janková podepsala zmíněnou smlouvu jako „hlava rodiny“. Pídil jsem se u potomků, proč to nepodepsal její manžel. Odpovědi se různily: „byla již vdovou“, „její manžel byl ožrala“. Spíš bych se přikláněl k první verzi.

Praprprababička Cecílie vyprávěla své snaše, manželce Jana Janko, která se za svobodna jmenovala Anna Dušková a ta to vyprávěla v roce 1949 mně, jak v roce 1870 na podzim začínali. Všech dvacet rodin se celou zimu tlačilo ve zmíněném srubu pro drvoštěpy. Studna zde nebyla, tak vodu nosili nebo vozili na sáňkách asi 2 km z říčky, která protékala osadou Kardáš. Koně neměli, jen krávu či dvě a ty taktéž přezimovaly ve srubu. Přes zimu si rozdělili díly, dali se do kácení stromů, na jaře vykopali pařezy a snažili se zasít kousek jařiny. Koně neměli, pronajímali si je od Ukrajinců. Později si koně koupili, ale do chléva se podhrabali vlci a koně zadávali. Toto mi potvrdili v roce 1949 další pamětníci.

Kovář Josef Dvořák v té době zhotovil první vůz ke společnému používání a Jan Janko, který jako malý klučina vůz viděl mi řekl, že na něm „nebyl ani lot (ruská míra váhy — asi 1 gram) železa“ (Více o potomcích kováře Dvořáka jsem napsal ve zmíněné knize na stranách 20 a 30, a o svérázném dědovi Janu Jankovým na stranách 55 — 57).

V prvních letech se nedostávalo chleba, šatstva, všichni včetně dětí chodili téměř až do zámrazu bosi. Praprprababička Cecílie byla asi skutečně vdovou, protože mi její snacha vyprávěla, že nejčastějším jídlem byl vařený hrách, který ráno uvařila a šla s dětmi mýtít les. Zástěru s nemaštěným hrachem pověsila kus v lese a řeklo se „až se k ní dopravujeme, tak pojíme“.

Takhle nějak začínali v roce 1870 a v roce 1947, kdy reemigrovali do staré vlasti, by nějaký zdatný reportér mohl popsat historii obce těmito třemi rozvitými větami.

Vykáceli les, vzdělali pole, zavedli chovy domácího dobytka a koní, postavili usedlosti, školu, mlýn, hospodu s prostorným sálem, hasičskou zbrojnici, štědře přispěli na stavbu katolického kostela v sousední obci Hrušvici, měli slušně vybavený a vycvičený hasičský sbor, trvale měli dechovou kapelu, založili *Kolo české matice školské*, byla zde knihovnička asi se 150 knihami hlavně v češtině, ale také v ukrajinštině, ruštině a polštině, jednou, až dvakrát do roka se nacvičila a sehrála divadelní představení, byla zde *Skupina katolické mládeže*, pěvecký sbor, který vystupoval v obci a jeho vydrženým právem bylo

účinkování na kůru kostela při slavnostní mši o Vánocích a Velikonocích. V době reemigrace přesídlilo do ČSR 258 osob a zanechali zde 59 zemědělských usedlostí.

Místo počátečních 279 hektarů lesa, vlastnili v roce 1939 téměř dvakrát tolik, tj. 496 hektarů orné půdy a zbytečků lesů jako zdrojů paliva. Z toho část v katastrech sousedních ukrajinských obcí.

3. Jak to bylo s tím rodem Jankových a Stryjových.

Nejdříve několik vět o rodu Stryjových, který po přestěhování z Čech na Volyň se usídlil v sousední obci Dembrovce. Začátky měli Dembrovští občané podobné, protože obec zakládali v lese také.

O rodu Stryjových vím jen to, co mi sdělila vaše prababička Anna provdaná Janková. Sepsal jsem to k jejím devadesátinám (22. prosince **1993**) na žádost jejího synovce Dobroslava Janko. Po nezbytných upřesněních toto povídání poprvé uveřejňuji. Podotknu jen, že o osudech potomků Stryjových by bylo také obsáhlé a zajímavé vyprávění.

Prababiččin otec, Josef, byl sice paličák, ale výtečný hospodář, otevřená hlava a trochu také písmák. Maminka Božena, z domova Skalská, byla výtečná hospodyně, ale když měla trochu času, strávila ho spíš nad knížkou, než na „drbech“ se sousedkami. Vaše prababička — jubilantka, zvědavé děvčátko, navštěvovalo jen ruskou trojtřídní školu (české školy předtím car zrušil). Přes zjevný talent, zejména k slovnímu projevu, nebylo ani pomyšlení na nějaké její další vzdělávání.

Za první světové války se fronta směrem od města Dubna k obci Dembrovce sice nedostala, ale u Stryjových byl po dlouhou dobu umístěn štáb vyšší jednotky. Ruští důstojníci se s rodinou sžili a čipernému děvčátku na rozloučenou věnovali velký kalíšek z puncovaného stříbra s vyrytým věnováním. Stával u Jankových vždy v „mísníku“ a nyní ho opatruje její nejmladší dcera Jaroslava, vaše babička v „sekretáři“.

Sotva odrostla dětským střevíčkům a bylo jí necelých 17 let, provdala se za Josefa Janko z Martinovky. Ten se asi před osmnácti měsíci vrátil domů z Českých legií, kde sloužil téměř rok jako ženista.

Trošku předběhneme. Prožili spolu 67 let! Když k 65 výročí jejich svatby *Sbor pro občanské záležitosti Místního národního výboru v Hlubočanech* spolu s rodinou připravovali oslavu, nikdo nedovedl dát této svatbě správný přídomek — je to „diamantová“, nebo „platinová“, nebo ještě jiná?

Táta Janků, kterého jeho maminka Cecílie přivezla na podzim r. 1870 z obce Vitojeves okr. Polička, do martinovských lesů v peřince, mladému páru odkrojil po svatbě 10 morků (6 ha) pole, přidal koně s chomoutem, ale vůz jim mohl jen půjčovat. Anička dostala věnem několik desítek tisíc papírových rublů — kerenek, které byly zavedeny po pádu carismu v Rusku (brzy měly jen cenu papíru, na němž byly vytištěny) a ... **hospodařte děti.** Čím a jak začít?

Jakže to říká snoubenka snoubenci v té ukrajinské písničce, kterou jubilantka občas citovala?

Čorni oči jak tereň
Koly my sia poberem ...
....a dále...

Kudy mene povedeš
Svojij chaty nemaješ

Zbuduj chatu choť z lebedy
No do čužoži ne vedy ...

Oči máš jak trnky černé
Kdypak se my vezmeme...

Kam mne, ale přivedeš
Když svou chalupu nemáš

Postav ji třeba jen z rákosí
Ale nevod' si mne do cizí

Takže nejdříve chát'. To byl na Volyni železný zákon pro všechny nově založené zemědělské rodiny. Josef spolu se švagrem Václavem Pěničkou (také legionářem, ale odešel domů bez „papírů“ a proto mu charakter legionáře nebyl přiznán) museli na nějakou dobu zmizet z Martinovky. Důvody byly dva: hleděli se na čas odklidit z očí členů nějaké podezřelé bandy, kterých v tomto období bylo víc než dost a za druhé o několik vesnic dál u Pěničkových příbuzných potřebovali „dračkou“ pilou ručně nařezat z klád fošny a prkna na své dvě chátě.

Stavěli pak každý v jiné vsi. Václav v Sedmihranech a Josef v sousedství rodičů na Martinovce. Mírně mu pomáhali mladší bratři (Jaroslav, Vlád'a a maličký Vašek jim spíš jen překážel).

Postavil dům dřevěný, prostorný, oboustranně omítnutý, samozřejmě s pecí na pečení chleba. Všechno se sám naučil: práce truhlářské i tesařské, zednické i natěračské, sadařil i včely pěstoval, chmelnici postavil sobě a pak i lidem stavěl. Nebylo v hospodářství práce, kterou by nedovedl, i když na některou došlo až po celodenní lopotě na poli.

Peněz se nedostávalo. Jubilantka mi vyprávěla, jak na Štědrý den ráno jeli na zamrzlý rybník nažnout rákosí, aby dokončili prozatímní pokrytí chátě. Kerenské ruble, věno od rodičů, Aničce propadly. Štěstí, že po dobu několika let po válce se vysoce cenil chmel. Ten pomohl mnohým, i když práce přibýlo. Však u „mladejch Jankovejch“ byl za nějaký čas na chátě pozinkovaný plech, který nezrezivěly vydržel přes padesát let.

A tak to šlo dál. V kolébce byl nejdřív syn Josef, který však do půl roku zemřel a za rok potom byla v téže kolébce Libuška, za další rok pak Stanislav a po dalších třech letech v roce 1926 Jaroslava. Však podívejte se na foto usedlosti a rodinky Jankových na straně 57 citované knihy *Jak ten můj život šel*.

K chátě přibyl zděný chlév, dřevěná stodola s kolnou, pumpa, protože obvyklé studny se hospodyně bála. Vše to bylo zasazeno do velké zahrady vypěstované Josefem vlastnoručně z pláňat. Samozřejmě pořídili žentour, mlátičku, žací stroj, s kterým Josef potřebným vypomáhal a další nezbytné zemědělské náradí a vybavení. Vše za pouhých 10 let! Ale kolik za tím stálo příčinlivosti, dřiny, odříkání. Každé maličkosti si vážili. „Váhu decimálku jsem

koupila za peníze nastřádané za máslo“ vzpomínala babička. Josef zase vzpomínal k tomu odříkání: „Co jsi mi, Pepíku, přivezl z Rovna“. „Nic holka“. „Ty mne nemáš rád“. „Jo, děvče, sebe mám radši a taky jsem si nic nekoupil, ale zato jsem přivezl drát asi na půl chmelnice“.

V roce 1939 přišla válka. Útěk Poláků a příchod Sovětů — alou do kolchozu. Vydržel od ledna 1941 do začátku nacistické okupace, tj. necelých šest měsíců.

Nacistická okupace! Z deště pod okap. Na Martinovce zkušenější muži založili buňku odbojové organizace Blaník pro hlídání vesnice před banderovci a zároveň pro přípravu k dobrovolnému vstupu do čs. jednotek v SSSR. Takových buněk bylo v bývalé polské části Volyně ve 102 českých obcích.

Syn Stanislav, zraněn jako příslušník 2. paradesantní brigády při jejím nasazení u Dukly, manžel dcery Libušky, Leon Kolář¹⁾, padl u Dukly, druhý zeť (vlastně čekatel, stal se zetěm až v roce 1948) obstál naživu jen náhodou. Manžela — čs. legionáře z I. světové války odvodní komise pro podlomené zdraví nepřijala.

Po čekání, které se zdálo být nekonečné, se v roce 1947 vrátili do vlasti svých předků za synem — vojákem. V padesáti letech svého života začínali v Hlubočanech znova. „Vždyť jsme ještě mladí,“ prohlásila babička a my mládež nezkušená jsme se tomu slůvku „mladí“ po straně usmívali. Začínali — šest hektarů polí, kůň, dvě kravky, babiččina havěť, prasátko, ze všeho povinné dodávky, pak JZD, které v začátcích těžce vázalo konec s koncem a v šedesáti pěti letech života důchod 400 Kč pro oba. Ještě, že prezident Ludvík Svoboda v roce 1968 prosadil zvýšení důchodů i pro legionáře.

Před sedmi lety ji manžel navždy odešel. Přesto, že babiččiny nejmilejší osud roztrousil po Čechách a Moravě nezůstává osamocena. Nejen příbuzní, ale mnozí cizí, kteří se stali jejími blízkými, pomáhají, jak mohou. Babička až úzkostlivě spravedlivě pamatuje s dárečky a zejména s radou a dobrým slovem na všech svých sedm vnuků a dvanáct pravnuků a ti ji splácejí úctou a láskou.

Taková obyčejná volyňská rodina jako tisíce jiných, vrostlá již pevně svými mladými pokoleními do země předků.

V Praze, prosinec 2010

---

¹⁾ Leon **Kolář** *1913 v Rovně, byl po odvodu do čs. armády na jaře 1944 vyslán do pěchotního učiliště v Rjazani. Když se na začátku září 1944 vraceli do Krosna k útvaru, někteří volyňští Češi zajeli na nějaký den za svými rodinami. Loňka neodolal zejména proto, že manželka Libuška čekala dítě. Všichni opozdilci, byť by jen o dva dny jako Loňka, byli krutě a nespravedlivě potrestáni odnětím hodností podporučíka a zařazením do trestanecké rot. Svobodník Leon Kolář padl dne 17.10.1944 v boji o obec Zyndranovou. Jeho přítel mi vyprávěl, že útočili vedle sebe. Loňka se zastavil, přiklekl na jedno koleno, zalíčil a nejspíše odstřelovač jej střelil přímo do čela. Před smrtí se ani nedověděl, že jejich dceruška zemřela prakticky při porodu.